

усунення або зменшення. Використання ІКТ і подання навчальних програм онлайн в умовах пандемії є необхідністю, а не полегшенням чи розкішшю. Ми вбачаємо перспективу в безкоштовних або недорогих онлайн-ресурсах, відкритті, якщо це можливо, баз даних із обмеженим доступом, забезпеченні інформаційного супроводу оволодіння цифровими навичками.

Список використаної літератури

1. Assar S., El Amrani R., Watson R.T. ICT and education: A critical role in human and social development. *Inf Technol Dev.* 2010. Vol.16, no 3. P. 151-158.
2. Azubuike O.B., Adegboye O., Quadri H. Who gets to learn in a pandemic? Exploring the digital divide in remote learning during the COVID-19 pandemic in Nigeria. *Int J Educ Res Open.* 2021. Vol.2-2:100022. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2020.100022> (date of access: 31.10.2022).
3. Dong C, Goh P.S. Twelve tips for the effective use of videos in medical education. *Med Teach.* 2015. Vol. 37, no 2. P. 140-145.
4. Du Preez P., Le Grange L. The COVID-19 pandemic, online teaching/learning, the digital divide and epistemological access. *Australian Accounting Standards Board.* 2020. Vol.1. P. 90-106.
5. Gordon M., Patricio M., Horne L., Muston A., Alston S.R., Pammi M., et al. Developments in medical education in response to the COVID-19 pandemic: A rapid BEME systematic review: BEME Guide No. 63. *Med Teach.* 2020. Vol. 42, no 11. P.1202-1215.
6. Hodges C., Moore S., Lockee B., Trust T., Bond A. The difference between emergency remote teaching and online learning. Colorado, USA: Educause; 2020. URL: <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning> (date of access: 30.10.2022).
7. Kachra R., Brown A. The new normal: Medical education during and beyond the COVID-19 pandemic. *Can Med Educ J.* 2020. Vol. 7, no 11(6). P. 167-169. doi: 10.36834/cmej.70317. PMID: 33349771; PMCID: PMC7749678.
8. Kshetri N., Dholakia N. Global digital divide. In: Khosrow-Pour M, editor. *Encyclopedia of information science and technology.* 2nd ed. Pennsylvania, USA: IGI Global. 2009. P. 1664-1670.
9. Lai J., Widmar N.O. Revisiting the Digital Divide in the COVID-19 Era. *Appl Econ Perspect Policy.* 2021. Vol. 43 no 1. P. 458-464. doi: 10.1002/aepp.13104. Epub 2020 Oct 12. PMID: 33230409; PMCID: PMC7675734.
10. Mason, C. Y., Dodds R. Bridge the digital divide for educational equity. *The Education Digest.* 2005. Vol. 70, no 9. P. 25-27.
11. Miller M.D. *Minds online. Teaching Effectively with Technology.* Cambridge, MA USA: Harvard University Press; 2014. 279 p.
12. Soomro K.A., Kale U., Curtis R., Akcaoglu M., Bernstein M. Development of an instrument to measure Faculty's information and communication technology access (FICTA). *Educ Inf Technol (Dordr).* 2018. Vol.23, no 1. P.253- 269.
13. Tabatabai S. COVID-19 impact and virtual medical education. *J Adv Med Educ Prof.* 2020. Vol. 8, no 3. P. 140-143. doi: 10.30476/jamp.2020.86070.1213.
14. Watts G. COVID-19 and the digital divide in the UK. *Lancet Digit Health.* 2020. Vol.2, no 8. P.395-396. doi: 10.1016/S2589-7500(20)30169-2.
15. World Health Organization. WHO director-general's opening remarks at the media briefing on COVID-19-11 March 2020. Geneva, Switzerland: World Health Organization; 2020. URL: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/whodirector-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19-11-march-2020> (date of access: 30.10.2022).
16. Yazdani S., Khoshgoffar Z., Ahmady S., Rastegarpour H., Foroutan S.A. Medical education in cyberspace: Critical considerations in the health system. *J Adv Med Educ Prof.* 2017. Vol. 5, no1. P. 11-20.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Животовська Л. В., Бойко Д. І., Васильєва Г. Ю., Боднар Л. А.

Полтавський державний медичний університет

Пріоритетом сучасної підготовки на післядипломному етапі навчання є особистість майбутнього фахівця. Формування й розвиток професійних і особистісних якостей лікарів-інтернів на основі компетентнісного підходу дають можливість ефективно здійснювати професійну діяльність.

Ключові слова: компетентності, компетенції, лікарі-інтерни, особистісно-орієнтоване навчання.

The priority of modern training at the postgraduate stage of medical is the personality of the future specialist. Formation and development of professional and personal qualities of medical interns on the basis of a competency-based approach provide an opportunity to effectively carry out professional activities.

Keywords: competences, competencies, interns, person-oriented training.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти є достатньо підстав розглядати професійне становлення майбутнього фахівця як процес, що охоплює формування сукупності знань, навичок і вмінь, з одного боку, і професійно значущих особистісних психологічних якостей, з іншого, що дозволить йому гнучко реагувати на різноманітні запити суспільства. Основними параметрами сучасної підготовки до професійної діяльності визначено: міждисциплінарний підхід до організації навчання, інноваційний характер змісту і методів навчання, формування у фахівців здатності до клінічного й аналітичного мислення, креативності, здатності комплексно багаторівнево бачити проблему, використовувати новітні технології, взаємодіяти з людьми, здатності формування власної точки зору для прийняття рішень [5].

На Всесвітньому економічному форумі в Давосі 2020 року озвучено 10 професійних навичок, які будуть актуальними протягом наступних 5 років. На першому місці опинилися аналітичне мислення й інноваційність, на другому – активне навчання і навчальні стратегії. Навички розв'язання складних/комплексних проблем, які були лідером списку для 2015 і 2020 років, посіли третє місце. Важливими якостями залишаються критичне мислення й аналіз, креативність, оригінальність та ініціативність, логічна аргументація, розв'язання проблем і формування ідей. До списку додалися навички, пов'язані з поширенням технологій: використання, моніторинг і контроль технологій, технологічний дизайн і програмування. У десятку потрапили також навички самоконтролю – витривалість,

стресостійкість і гнучкість, а також уміння взаємодіяти з іншими – лідерство й соціальний вплив [8].

Методологічною основою модернізації стандартів вищої освіти стали матеріали проекту «Тюнінг» (TUNING Project) – проект Європейської комісії «Налаштування освітніх структур в Європі», що реалізується з 2000 року європейськими університетами у взаємодії зі сферою праці та спрямований на формування загальної методології порівнюваності й сумісності рівнів і змісту освітніх/навчальних програм у різних предметних галузях вищої освіти. Проект охоплює переважно більшість країн, які підписали Болонську декларацію, включаючи Україну. За цим проектом, результати навчання формулюються в термінах компетентність/компетентності – це динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистих якостей, що описують результати навчання за освітньою/навчальною програмою [4].

Саме тому актуальним стало всебічне переосмислення підходів до модернізації вищої медичної освіти, які ґрунтуються на компетентнісних засадах, сприяють формуванню особистості майбутнього фахівця, який володіє знаннями, навичками й уміннями в професійній сфері, здатний ефективно діяти в складних, нестандартних ситуаціях, самостійно приймати рішення, творчо розвиватися, сповідувати толерантне ставлення до оточення, спілкуватися в суспільному середовищі [1].

Мета освітніх програм – це розвиток компетентностей. До їх переліку входять: інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання і/або професійної діяльності; загальні – універсальні компетентності, що не залежать від предметної галузі, але важливі для успішної подальшої професійної й соціальної діяльності майбутнього фахівця в різних галузях і для його особистісного розвитку, спеціальні (фахові, предметні) компетентності, що залежать від предметної галузі та важливі для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю [2]. Компетентнісний підхід передбачає впровадження нових освітніх технологій і методів навчання в процесі підготовки лікарів-інтернів до професійної діяльності, які є інструментами формування цих компетентностей.

Оскільки підготовка в інтернатурі не може обмежуватися оволодінням виключно процесуальної сторони професійної діяльності, необхідні також цілеспрямоване формування й розвиток професійних і особистісних якостей майбутніх лікарів, що забезпечують ефективність обраної діяльності. Професійна компетентність складається з компонентів, зумовлених сучасними вимогами до фахівця як до особистості (професійні знання, уміння й навички, організаторські, комунікативні й інші якості) і конкретними вимогами до професійної діяльності з урахуванням медичного профілю. Професійна компетентність фахівця – це складний інтегральний інтелектуальний, професійний і особистісний утвір, який формується в освітньому середовищі, проявляється, розвивається і вдосконалюється в професійній діяльності, а ефективність її здійснення суттєво залежить від видів його теоретичної, практичної та психологічної підготовленості до неї, особистісних, професійних та індивідуально-психічних якостей, сприйняття цілей, цінностей, змісту й особливостей цієї діяльності [7].

Інша складова праці лікаря – володіння спеціальними знаннями й уміннями в межах напрямів діяльності. Звідси важливим завданням стає формування професійних компетенцій лікаря – уміння використовувати знання, навички, досвід у конкретно даних умовах, досягнувши при цьому максимально позитивного результату. У світлі організації навчання на засадах компетентнісного підходу введено поняття «здатності», що розглядається як складний новоутвір багаторівневої структури особистості майбутнього фахівця, основу якої складають знання, навички, уміння, особистісно значущі та професійно важливі якості, які в сукупності забезпечують потенційну можливість виконання ним самостійної професійної діяльності.

Процес формування компетентностей і оволодіння практичними навичками в інтернатурі охоплює кілька етапів. Перший етап визначає компетенцію лікаря-інтерна «знати» – можливість відтворювати знання без підказки, розв'язувати поставлені задачі за зразком (алгоритмом). На другому етапі формується «розвиток навичок» на основі засвоєних знань, застосування їх у стандартних, типових ситуаціях і як дія визначається «демонструє під наглядом». На третьому етапі відбувається «розвиток уміння» – доведення навички до автоматизму в стандартних і нестандартних ситуаціях, яку лікар-інтерн «виконує самостійно». Четвертий етап характеризується розвитком здатності застосовувати в діяльності знання, уміння, навички, особистісно значущі та професійно важливі якості в їх сукупності, що визначається функцією «вчить або контролює інших у виконанні».

Сучасні підходи до організації професійної підготовки передбачають суттєве коригування традиційних відносин у системі «викладач-інтерн». У післядипломному освітньому процесі лікар-інтерн – не звичайний споживач інформації, а творчий здобувач знань і вмінь. Упровадження новітніх технологій управління навчально-пізнавальною діяльністю майбутнього лікаря передбачає широке застосування форм і методів активного навчання, що сприяє інтенсифікації навчально-пізнавальної, розумової та практичної діяльності, реалізації особистісно-орієнтованого підходу в навчанні на основі врахування інтересів, здібностей особистості, моделювання професійної діяльності [3].

Головними завданнями особистісно-орієнтованого навчання визначено розкриття й розвиток індивідуальних пізнавальних можливостей кожного здобувача освіти, допомогу йому в самопізнанні, самовизначенні, самореалізації. Особистісно-орієнтована модель навчання базується на використанні інтерактивних методів, більшість з яких виконують функцію проблемного навчання, що допомагає формувати в лікарів-інтернів клінічне мислення й самостійність. Інтерактивне навчання побудоване на співробітництві викладача і здобувачів освіти, за якого учасники процесу взаємодіють один з одним, обмінюються думками, спільно розв'язують проблеми, моделюють ситуації [6]. Викладач за такої умови частіше виступає в ролі організатора процесу навчання, фасилітатора групи, створює умови для ініціативи і свідомого засвоєння основ професійної діяльності лікарів-інтернів, використовуючи такі інтерактивні методи:

- 1) метод малих груп – дозволяє брати участь у обговоренні, формує навички співпраці, міжособистісної взаємодії, прийняття рішень, лідерські навички й уміння тощо;
- 2) метод дискусії – використовується для обговорення підсумків виконання завдань на практичних і семінарських заняттях, дає можливість не стільки всебічно і глибоко розв'язати проблему, а спонукає учасників замислитися над нею, переглянути свої переконання, уточнити й визначити свою позицію, навчитися аргументовано відстоювати власну думку і водночас усвідомлювати право інших мати свій погляд на об-

- говорювану проблему;
- 3) кейс-метод – метод активного проблемно-ситуативного аналізу конкретних ситуацій (кейсів, від англ. «case» – випадок, ситуація), навчає розв'язувати складні неструктуровані проблеми, розвиває здатність до аналізу й синтезу, генерації альтернативних рішень, уміння використовувати теоретичні знання, слухати опонентів, підтримувати в дискусії чи аргументувати протилежні думки, контролювати себе;
 - 4) пошуково-дослідницькі методи організації роботи лікарів-інтернів, що передбачають створення проблемних ситуацій, спонукають до самостійної роботи зі збирання й систематизації фактів, пошукової діяльності з формуванням високого дослідницького рівня проблемності вирішення завдань, результатом яких є відкриття нових явищ, розширення наукових знань медицини та їх застосування в практичній діяльності лікаря.

Таким чином, пріоритетом сучасної підготовки на післядипломному етапі навчання в інтернатурі є особистість майбутнього фахівця, який в умовах навчально-професійної діяльності перебуває в постійному професійному й особистісному становленні. Рівень підготовки сучасного лікаря потребує вміння кваліфіковано виконувати завдання, що передбачає сукупність знань, навичок і вмінь, які сприяють досягненню певних стандартів у галузі, дають можливість ефективно здійснювати професійну діяльність і успішно конкурувати з іншими фахівцями на ринку праці.

Список використаної літератури

1. Єрошенко Г.А. Особливості реалізації компетентного підходу в сучасних реаліях вищої медичної освіти /Г. А. Єрошенко, О. Б. Рябушко, А. В. Ващенко [та ін.] // Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу: матеріали науково-методичної конференції з міжнародною участю, 23 вересня 2022 р., м. Яремче. – ІФНМУ, 2022. – С. 54.
2. Захарченко В. М. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації / В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.
3. Марковська О.В. Активізація навчально-пізнавальної діяльності лікарів-інтернів у процесі професійної підготовки /О. В. Марковська, А. С. Шапкін //Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: збірник статей IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 7-8 листопада 2019 р.). – Полтава : Вид-во "Астра", 2019. – С.250-254.
4. Національний освітній глосарій: вища освіта / Науково-методичний посібник для працівників вищої освіти України за редакцією В. Г. Кременя // К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяда», 2011. – 100 с.
5. Філоненко М. М. Методика викладання у вищій медичній школі на засадах компетентного підходу: методичні рекомендації для викладачів та здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) ВМ(Ф)НЗ України. – К., 2016. – 88 с.
6. Філоненко М. М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря [текст] монографія / М. М. Філоненко. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 334 с.
7. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / В. В. Ягупов, В. І. Свистун //Наукові записки, 2007. – Т. 71. – С.3-8.
8. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2020, 162 p.

АДАПТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ 2 КУРСУ ДО УМОВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Запорожець Т.М., Коровіна Л.Д., Журавльова А. О.

Полтавський державний медичний університет

Від самого початку пандемії стресові переживання різко зросли в усьому світі, негативно відбиваючись на психологічному стані студентів. У складному стані опинилися здобувачі освіти, які навчалися за межами своїх країн. Заклади вищої освіти прийняли виклик, запровадивши змішані й дистанційні форми занять. Умови навчання різко змінилися. Аналіз показав, що зміни в результативності навчання студентів-іноземців мали індивідуальний характер. Частина студентів адаптувалися добре, успішно впоравшись із викликом, деякі знизили успішність, середній рівень успішності не має статистично значимих змін. Отриманий під час пандемії досвід застосування цифрових інструментів навчання доповнив палітру методів навчання для застосування в інших, у тому числі більш сприйнятливих, умовах і особливо – у періоди підвищеної небезпеки.

Ключові слова: студенти, COVID-19, дистанційне навчання, фізіологія.

Since the beginning of the pandemic, stressful experiences have increased dramatically all over the world, negatively affecting the psychological state of students. Students studying outside their countries found themselves in a difficult situation. Higher education institutions have accepted the challenge by introducing blended and distance forms of classes. Learning conditions have changed dramatically. The analysis showed that changes in the performance of foreign students' studies were of an individual nature. Some of the students adapted well, successfully coping with the challenge, some dropped their academic performance, the average level of academic achievement did not have statistically significant changes. The experience of using digital learning tools gained during the pandemic has added to the palette of learning methods for use in other, including more susceptible, conditions, and especially in periods of increased danger.

Keywords: students, COVID-19, distance learning, physiology.

Результати досліджень доводять, що навчання відбувається менш ефективно в умовах стресу, особливо надмірного. Явища негативного впливу стресу на результативність навчання студентів, у тому числі майбутніх лікарів, що є наслідком зниження працездатності й негативних реакцій безпосередньо під час іспиту, показані рядом дослідників [1]. В умовах інформаційного стресу, який супроводжував розгортання пандемії COVID-19 на початку 2020 року, на тлі невизначеності небезпеки, що наближалася, навчальний процес тривав. Від самого початку